

Monarkin och illusionerna

Artiklar i Aftontidningen och Arbetaren har tagit upp frågan om monarkins avskaffande. Utgångspunkten är att vi har en gammal kung och en minderårig tronföljare; tillfället är lämpligt, säger man, för att äntligen göra sig av med denna underliga utväxt på demokratin. Det finns många förnuftiga anmärkningar i de båda artiklarna. Där finns också ett och annat som är minst sagt larvigt, som då man uttrycker oro för att tronföljaren, om han bestiger tronen i unga år, skall kasta oss i krig liksom Karl XII och Gustav IV Adolf. I själva huvudfrågan är en debatt väl påkallad.

Att den person som åtminstone formellt är statschef utses genom arv är från demokratiska värderingar uppenbarligen en orimlighet. Det går inte längre att försvara systemet med tron på kungadömet av Guds nåde. Den moderna monarkismen, med Charles Maurras som främste teoretiker och med föreställningen om kungen som statsintressets upphöjda målsman, har likaledes gjort intellektuell bankrutt, även om den i förtunnad form återfinns i slarviga hyllningsartiklar. Kungen skall inte vara ledare, han skall tjänstgöra som personlig symbol för landet och som ordnare av regeringsväxlingar, medan makten ligger hos regering och riksdag och väljare. Det populära argumentet mot republik, att det är så besvärligt med presidentval, duger inte; det skälet drabbar USA och i någon mån Frankrike — ehuru det självfallet inte är på något sätt väsentligt ens i fråga om dessa länder — men det har ingen som helst tillämpning exempelvis i fråga om Schweiz.

Varför har vi då monarki? Det mest berömda försöket att försvara kungadömet — under godtagande av parlamentarismen — gjordes av engelsmannen Walter Bagehot för över åttio år sedan. Det har sitt intresse att fastslå att denne från våra synpunkter ytterligt konservativa (ehuru till det liberala partiet anslutne) författare resonerade med en kärv öppenhet som sällan återfinns i nutidens svenska debatt. Hans huvudtanke är att monarkin passar primitivt folk; den ger den oreflektade en konkret bild av staten och är ett centrum för upptåg och roande skvaller. "Den erbjuder något begripligt åt den tanketomma massan... En familj på tronen är något som väcker intresse. Ingen känsla kunde vara barnsligare än den engelska entusias-

men vid prinsens av Wales giftermål... Kvinnorna — åtminstone hälften av mänskligheten — bryr sig femtio gånger mera om ett äktenskap än om en ministär... Ett furstligt giftermål är en lysande upplaga av en ständigt inträffande händelse, och därför fånglar det mänsklighetens massa... Så länge det mänskliga hjärtat är starkt och det mänskliga förståndet svagt kommer alltså monarkin att vara stark." De andra skäl Bagehot anför är av samma art eller anknyter till den då rådande situationen i England. Det blir en religiös helgd över en monarkisk styrelse, skriver han; drottningen är huvudpersonen inom den engelska societeten; flera engelska monarker har varit dygdiga och "vi har kommit att tro att det är naturligt att ha en dygdig suverän". Karl Staaff åberopar och citerar Bagehot och antyder liksom denne att med en stigande upplysning monarkin blir överflödig.

Aktörerna vid de tillställningar då illusionerna konkretiseras är efter all sannolikhet bestämda av liknande tankar. Inte blott respekten för överheten, utan det sunda förnuftet förbjuder oss att tro att de i Rikssalen uppställda herrarna känner den fläkt av helighet och höghet som en gång gav en inre sanktion åt dylika ceremonier. De tror att de uppbygger och roar andra, något annat är väl inte möjligt; det är fråga om teater, tråkig men fin teater, för de närvarande och främst för de massor som genom pressen får vara med i andra hand.

24/1

Stig Ahlgren har alldeles rätt i att Karusellfasonerna går för långt, särskilt gäller detta det senaste påhittet om husfaderns arbetsplikt i dag och de idiotiska uttalandena av herr Hamberg om att de personer som inte följer parollerna skall ertappas och offentligt brännmärkas. När politiker och annat känt folk instämmer i dessa fänigheter är det rimligen i föreställningen om att de därigenom blir humorister. Om hotelserna från herr Hambergs sida att använda telefon eller personliga besök för att kontrollera hur det går till i hemmen realiseraras, hoppas man att vederbörande blir avsnästa eller utkastade; fjolleriet bör ha sina gränser.